

Teoretický pohľad na problematiku definovania terorizmu

Anotácia: Terorizmus bez akýchkoľvek pochybností predstavuje pre ľudskú spoločnosť jednu z najzávažnejších asymetrických bezpečnostných hrozieb v 21. storočí. Žiadna krajina, spoločnosť alebo sociálno-ekonomický systém, napriek prijímaným politickým, bezpečnostným, legislatívnym, organizačným a ďalším opatreniam, nie je v súčasnosti plne odolný proti teroristickým útokom. Teroristické aktivity sú realizované vo všetkých regiónoch sveta a predstavujú hrozbu pre spoločnosť v mnohých rozvinutých aj rozvojových krajinách. V súčasnosti, žiaľ, môže terorizmus aj z dôvodu globalizácie a efektu tzv. zmenšovania vzdialeností, zasiahnuť kohokoľvek, kdekoľvek a kedykoľvek. Teroristické útoky spôsobujú nielen obrovské materiálne a finančné škody, ale aj značné straty na ľudských životoch a len veľmi ťažko liečiteľné mentálne zranenia. A to sú dôvody, prečo sa autor, s využitím relevantných metód vedeckého výskumu, vo svojom článku zaoberá teoretickými a terminologickými problémami súvisiacimi s terorizmom.

Kľúčové slová: terorizmus, bezpečnosť, hrozby, štát, spoločnosť, teória, terminológia.

Úvod

Bezprecedentne dynamický vývoj súčasnej ľudskej spoločnosti prináša zo sebou obrovské množstvo zmien, ktoré zásadným spôsobom ovplyvňujú životy ľudí na celej našej planéte. Množstvo zmien je pozitívnych, priaznivo pôsobiacich na človeka ako jednotlivca aj na spoločnosť ako celok, avšak na druhej strane, množstvo zmien je negatívnych, veľmi nepriaznivo pôsobiacich na jednotlivé stránky života ľudí a taktiež na fungovanie a rozvoj spoločnosti.

Realizované alebo prebiehajúce zmeny napríklad v ekonomike priniesli prácu, rozvoj a zlepšenie životnej úrovne obyvateľom viacerých regiónov sveta, no na druhej strane tieto zmeny priniesli ďalšie prehlbovanie rozdielov medzi niektorými regiónmi sveta a zvyšovanie nerovností medzi ľuďmi samotnými, bez ohľadu na krajinu, v ktorej žijú. V prípade životného prostredia, mnohé zmeny priniesli zvýšenú ochranu vzácnych, jedinečných druhov zvierat a rastlín alebo niektorých oblastí, ale na druhej strane prehĺbili deforestáciu, dezertifikáciu, znečisťovanie vôd a území, či drancovanie vzácnych zdrojov a ďalšie nevyčísliteľné škody.

V bezpečnostnej sfére sa zdalo, že po skončení tzv. studenej vojny a odstránení bipolárneho rozdelenia sveta a hrozby prepuknutia raketovo-jadrovej apokalypsy medzi vtedajšími antagonistickými vojensko-politickými zoskupeniami, sa podarí ukončiť viaceré aktívne, či zamrznuté konflikty, odstrániť nepriateľstvo medzi dovtedy znepriatelenými a súperiacimi krajinami a nahradiť ho viacerými formami vzájomne výhodnej spolupráce a postupne úspešne budovať a upevňovať medzinárodný mier a bezpečnosť. Namiesto toho, i keď niektoré konflikty sa naozaj podarilo ukončiť a vyriešiť, prepukli iné ozbrojené konflikty, pribudli mnohé ďalšie ohniská napätia a vznikli ďalšie krízy. Dovtedajšie, predovšetkým vojenské hrozby, boli vo veľkej miere nahradené nevojenskými asymetrickými bezpečnostnými hrozbami, z ktorých terorizmus predstavuje jednu z najzávažnejších z nich.

Vzhľadom na skutočnosť, že teroristické útoky sú realizované vo všetkých regiónoch sveta a predstavujú hrozbu pre spoločnosť v mnohých rozvinutých aj rozvojových krajinách, pričom v súčasnosti môže terorizmus aj z dôvodu globalizácie a efektu tzv. zmenšovania vzdialeností zasiahnuť naozaj kohokoľvek, kdekoľvek a kedykoľvek, hovoríme o ňom ako o globálnej bezpečnostnej hrozbe.

1 Základné teoretické a terminologické východiská skúmania pojmu terorizmus

Pojem terorizmus sa síce dnes objavuje v odbornej literatúre pomerne často a veľmi frekventovane sa používa najmä v politike, v žurnalistike, v rôznych správach, reportážach či komentároch v rámci informovania prostredníctvom masovo-komunikačných prostriedkov, ale aj v bežných rozhovoroch obyčajných ľudí, avšak jeho všeobecne akceptovaná a jednotná

definícia dosiaľ neexistuje. S istým nadhľadom možno dokonca uviesť, že počet definícií terorizmu zodpovedá počtu prác pojednávajúcich o terorizme.¹

Táto situácia sa odráža aj v praktickej rovine. Vo všetkých aktuálnych bezpečnostných stratégiách štátov a medzinárodných organizáciách, definovanie terorizmu chýba. Častokrát sa uvádzajú len jeho typy (napr. kyberterorizmus, environmentálny terorizmus, politický terorizmus, náboženský terorizmus a pod.), kde je možné definovať aspoň objekt voči ktorému je terorizmus namierený, čím dochádza k tzv. sublimačnej definícii.²

Zložitost' a mnohostrannost' problematiky definovania terorizmu sa prejavuje aj v tom, že sa naň vzťahuje viacero pojmov a spája sa s ním viacero prívlastkov (napr. ekologický, náboženský, subverzívny, represívny, etnický, kriminálny, politický alebo patologický terorizmus atď.). K termínom veľmi blízkym terorizmu, a v mnohých aspektoch sa s ním aj prelínajúcim, patria najmä pojmy teror, terorizovanie a vigilantizmus, ktoré sú objasnené v nasledujúcich podkapitolách.

1.1 Teror

Teror, podobne ako mnoho iných pojmov, má svoj pôvod v latinčine, pričom je odvodený od slov „terror“ a „terrere“, čo v latinčine znamená *strach alebo hrôza*, resp. *vydesiť alebo postrašiť*. V európskych jazykoch sa prvýkrát objavil vo francúzskom jazyku už v priebehu 14. storočia. Akademický slovník francúzskeho jazyka z roku 1694 vysvetľoval pojem „*terreur*“ ako „*veľký strach, násilné pobúrenie ľudskej duše spôsobené predvedením obrazov bolesti*.“³ Neskôr, v 16. storočí, sa toto slovo začalo používať aj v anglickom jazyku a postupne sa v priebehu nasledujúcich rokov a storočí rozšírilo do ostatných jazykov po celom svete. Používalo sa síce v rôznych súvislostiach, ale vždy s udalosťami, ktoré sa spájali s násilným zastrašovaním.⁴

Významným spôsobom k tomu prispela aj udalosť, ktorá sa odohrala v obci Teror, ležiacej v severnej časti ostrova Gran Canaria, kde bol v roku 1718 následkom výbuchu pušného prachu úplne zničený tamojší kostol. Zničenie cirkevného symbolu a stánku v obci spôsobilo, že na základe predmetnej udalosti sa pojem teror začal používať pre označenie ničenia, vystrašenia a ohrozovania ľudí.

Jasný politický význam dostal pojem teror počas Veľkej francúzskej revolúcie, kedy sa francúzska revolučná vláda ocitla v situácii, keď sa začala obávať aristokratickej emigrácie, ktorá tajne vyjednávala s vládami okolitých štátov o invázii Francúzska. Navyše, francúzska vláda podozrievala časť domáceho obyvateľstva zo zrady a podpory reakčného hnutia. Vtedajší francúzsky Národný konvent, vedený radikálnou frakciou jakobínov na čele s Maximiliánom Robespierrom,⁵ prijal 30. augusta 1793 zákonné opatrenie o terore, ktoré nariaďovalo masovú exekúciu podozrivých zradcov. Aj preto sa v Ottovom náučnom

¹ MEISELS, T., 2009. *Defining Terrorism – a typology*. In *Critical Review of International Social and Political Philosophy*.

² PILLAR, P. R., 2013. *Counterterrorism*. In *Security Studies an Introduction*.

³ V Slovníku Francúzskej akadémie sa pojem terorizmus objavil prvýkrát až v roku 1798 ako pojem pre označenie ilegálnych hnutí. Mal teda iný význam ako predtým a aj ako v súčasnosti.

⁴ ŠKVRNDA, F., 2002. *Terorizmus – najvýznamnejšia nevojenská bezpečnostná hrozba súčasnosti*. Bratislava: Generálny štáb Ozbrojených síl SR.

⁵ Maximilián Robespierre (1758-1794), prezývaný „Nepodplatiteľný“, bol francúzsky politik, právnik, vodca jakobínov a jedna z najdôležitejších osobností francúzskej revolúcie. Bol žiakom Rousseaua, preto odmietal ateizmus. Spočiatku bol prívržencom radikálneho osvietenstva, bojoval za slobodu tlače a náboženstva a rovnosť všetkých občanov. Robespierre bol jedným z organizátorov zosadenia a popravy kráľa Ľudovíta XVI. a jeho manželky Marie Antoinetty (1793). Od júla 1793 bol členom Výboru pre národné blaho, čím si získal neobmedzenú moc. Počas krízy roku 1793 použil vládu teroru na prekonanie tejto krízy a v tomto spôsobe vlády aj pokračoval tak, že stále „pracovala gilotína“. V júni 1794 sa proti nemu spojili členovia Konventu a 27. júla 1794 ho zvrhli a o deň neskôr bol spolu s priateľmi a bratom Augustínom popravený gilotínou.

slovníku terorizmus vysvetľoval ako „*hrôzovláda, obzvlášť počas revolúcie v dobe od 2. 6. 1793 do 28. 7. 1794 zvaná Régime de le Terreur.*“

V priebehu pôsobenia revolučného terorizmu bolo uväznených okolo 300 tisíc ľudí, pričom najmenej 17 tisíc z nich bolo oficiálne popravených a ďalší zomreli v žalároch, často bez súdu. Robespierre ospravedlňoval tieto brutálne činy nasledujúcimi slovami: „*Teror nie je nič iného ako okamžitá spravodlivosť, krutá a nezameniteľná. Je to výkon moci, ktorý nie je ani tak špecifickým princípom ako skôr dôsledkom všeobecného princípu demokracie, použitého v okamžiku, kedy je vlast' v stave najvyššej núdze.*“⁶

Bývalí podporovatelia krutých opatrení, ktoré navrhol Robespierre, sa postupne začali obávať o svoje životy a tajne pripravovali jeho zvrhnutie. Nemohli ho však obviniť z teroru, pretože sami kedysi odsúhlasili, že teror je zákonný nástroj štátu a jeho vlády, a tak vzniesli proti Robespierrovi obvinenie z terorizmu, pričom tento pojem, na rozdiel od teroru, predstavoval nezákonné jednanie. Na základe vznesených obvinení bol Robespierre a jeho nasledovníci uznaní vinnými z terorizmu a 17. júla 1794 boli popravení.

Pod vplyvom týchto krvavých udalostí sa termín teror rýchlo rozšíril po celej Európe, z Európy do Ruska, odtiaľ do Indie a postupne aj do ďalších krajín. V priebehu svojho šírenia zmenil význam a na konci 19. storočia sa slovo terorista z pôvodného označenia niekoho, kto menom štátu prevádza nespravodlivé masové exekúcie, zmenilo na označenie jednotlivca, ktorý je, naopak, spájaný s násilím proti štátu. Za túto zmenu významu boli najviac zodpovední fanatickí ruskí a francúzski anarchisti z 80. a 90. rokov 19. storočia.

Pojem teror pritom možno chápať v dvoch významoch, a to ako:

- a) teror, ktorý nemá politické ciele a využíva sa hlavne ako prostriedok nátlaku voči konkrétnym osobám, pričom k jeho najvýraznejším prejavom patrí najmä fyzické obmedzovanie osobnej slobody, vyhrážanie sa, vydieranie a pod.;
- b) teror, ktorý je politický orientovaný a využíva sa tak proti skupinám obyvateľstva, ako aj jednotlivcom s cieľom vyvolať strach a vzbudiť hrôzu u niektorých skupín obyvateľstva. Uskutočňujú ho vládnuce inštitúcie, organizácie a skupiny, ktoré ich podporujú, voči vlastnému obyvateľstvu alebo obyvateľstvu na kolonizovaných, okupovaných alebo vo vojne zabraných územiach. Prejavuje sa v prehnanom a drastickom uplatňovaní zákonov, ktoré vyúsťuje do ich deformácie i celého právneho systému, pričom v záujme splnenia politických cieľov spravidla prekračuje hranice zákonnosti. Dochádza pri ňom k zneužívaniu ozbrojených zložiek voči protivníkom vo vlastnom štáte alebo pri podpore a realizácii teroristických akcií na území iných štátov.⁷

1.2 Terorizovanie

Najvýraznejší vonkajší prejav teroru i terorizmu predstavuje terorizovanie, to znamená používanie násilia alebo hrozby násilia jednotlivcami alebo skupinami v rôznych podobách na zastrašovanie iných jednotlivcov alebo skupín až po ich fyzickú likvidáciu. Ide pri ňom predovšetkým o využívanie sociálno-psychologického fenoménu zastrašovania, prostredníctvom ktorého subjekt sleduje presadenie svojich záujmov a cieľov, a to vytvorením atmosféry hrôzy z násilia alebo hrôzy z jeho použitia voči iným subjektom.

Terorizovanie však nemusí mať automaticky politický charakter, pretože medzi javy sociálno-psychologického charakteru patrí okrem politického terorizmu napríklad aj kriminálny alebo patologický terorizmus, pri ktorých uplatnenie násilia alebo vyvolanie strachu z násilia voči jednotlivcom alebo skupinám nemá politický charakter a nesmeruje

⁶ SCHMID, A. P., 2001. *Problémy s definovaním terorizmu*. In *Encyklopédia Svetový terorizmus od staroveku až po útok na USA*. Praha: Svojtka & Co.

⁷ ŠKVRNDA, F., 2002. *Terorizmus – najvýznamnejšia nevojenská bezpečnostná hrozba súčasnosti*. Bratislava: Generálny štáb Ozbrojených síl SR.

k získaniu politickej moci. Povahu terorizmu nadobúda až na základe spojenia s politickými cieľmi.⁸

1.3 Terorizmus

Terorizovanie nadobúda podobu terorizmu až na základe jeho spojenia s politickými cieľmi a motívmi. Pri terorizme totiž nejde primárne o bezohľadné a kruté uplatňovanie násilia a o jeho priame deštruktívne následky (i keď v niektorých prípadoch sa môže do popredia dostať práve táto stránka terorizmu), ale o psychologicky pôsobiace sprostredkovanie politického posolstva.

Z uvedeného vyplýva, že terorizmus sa od terorizovania líši jeho politickou podmienenosťou a zdôvodnením, ktoré nie je primárne založené na finančnom (ekonomickom, materiálnom) zisku, ako je tomu v prípade organizovaného zločinu alebo iných kriminálnych činov, a ani na vlastnom psychickom uspokojení z realizovaných násilných aktivít, ako je tomu v prípade patologických násilných činov.

Pri terorizme je práve používanie, v mnohých prípadoch, extrémneho násilia alebo hrozby použitia násilia prostriedkom ako dosiahnuť vytýčené politické ciele. Brutalita útokov, počty obetí a spôsobené materiálne škody sú síce dôležité, ale nie prvoradé. Oveľa dôležitejšie je vytvorenie atmosféry strachu, hrôzy a uvedomenia si, že k takým krutostiam môže dôjsť nečakane, kedykoľvek v budúcnosti. Účinnosť terorizmu spočíva práve v strachu a hrôze z ďalších, nasledujúcich teroristických útokov.

Tým, že terorizmus sa vyznačuje postupnosťou, nadväznosťou a až systematickosťou jednotlivých krokov pri realizácii teroristických aktivít (teroristický útok je len výnimočne osamoteným alebo náhodným činom) a využíva pritom prvky prekvapenia a nevypočítateľnosti, nielen že sa tým zvyšujú obavy verejnosti, ale zároveň sa tým vytvára zvýšený tlak na predstaviteľov štátnej moci, ktorí v dôsledku neho často reagujú neadekvátne alebo neefektívne.

Všeobecne možno pri politicky motivovanom terorizme rozoznať dva hlavné smery:

- a) terorizmus, ktorý útočí proti štátu a chce ho oslabiť, rozložiť až zničiť;
- b) terorizmus, ktorý chce štát upevniť, posilniť a preto útočí proti nepriateľom štátu.

Rozdiel medzi nimi spočíva v tom, že kým prvý z nich zameriava svoje aktivity proti štátu, jeho fungovaniu, konaniu, inštitúciám alebo predstaviteľom, druhý z nich sa zameriava na posilnenie a upevnenie moci štátu prostredníctvom zastrašovania alebo dokonca fyzickej likvidácie jeho politických protivníkov.

Pre lepšie rozlíšenie oboch smerov niektorí autori, ako napríklad Mader, Micewski a Wieser používajú pre terorizmus zameraný proti štátu označenie „*terorizmus zospodu*“ a pre štátny terorizmus zameraný na posilnenie moci štátu označenie „*terorizmus zvrchu*“.⁹ Iní autori, ako napríklad Strmiska zasa označujú prvý smer ako „*subverzívny (podvratný)*“ a druhý smer ako „*represívny*“.¹⁰

1.4 Vigilantizmus

V súvislosti s pojmami teror a terorizmus sa používa aj pojem vigilantizmus, ktorý predstavuje nelegálnu a násilnú činnosť, pri ktorej určité (neštátne) skupiny zvyčajne konšpiratívnym spôsobom nahrádzajú alebo dopĺňajú represívnu funkciu štátu, pretože ju považujú za nedostatočnú. Členovia týchto skupín sú presvedčení o neefektívnosti vládneho

⁸ CIGÁNIK, L. a E. JAŠŠOVÁ, 2006. *Terorizmus*. Bratislava: VEDA – vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.

⁹ MADER, H. M., E. R. MICEWSKI, A. B. WIESER, 2002. *Terror und Terrorismus*. In *Österreichische Militärische Zeitschrift*.

¹⁰ STRMISKA, M., 2001. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita.

režimu, a preto považujú za nevyhnutné vziať spravodlivosť do vlastných rúk, a to aj za použitia najkrajnejších prostriedkov.¹¹

Typickými predstaviteľmi takýchto skupín sú tzv. eskadry smrti. Ide o ozbrojené polovojskové skupiny, ktoré zväčša v utajení uskutočňujú vraždy, únosy a teroristické útoky, zvyčajne z poverenia alebo objednávky diktátorských režimov, kriminálnych či teroristických organizácií. Často, ale nie výlučne, sú spájané so štátnym terorizmom, pretože sa využívajú (okrem iného) aj na zastrašenie alebo likvidáciu politických odporcov a ďalších osôb nepohodlných pre vládnu režim. Eskadry smrti sú často vytvárané z príslušníkov armády, tajných služieb alebo polície, ale tiež z civilných dobrovoľníkov či príslušníkov extrémistických skupín.

Najznámejšie prípady vyžívania eskadrií smrti pochádzajú zo Strednej (Salvador, Guatemala, Honduras a Nikaragua) a Južnej Ameriky (Kolumbia, Čile, Peru), niektorých oblastí Afriky (Pobrežie Slonoviny, Kongo) a Ázie (Irak, Afganistan, Bangladéš), no aj z Európy (napríklad v Kosove alebo dokonca v demokratickom Španielsku, kde bola na boj proti teroristickej skupine ETA založená eskadra smrti známa ako GAL). K týmto skupinám možno priradiť aj špeciálne vytvorenú jednotku tajnej spravodajskej služby Izraela – Mossadu, ktorej cieľom bolo zlikvidovať teroristov zodpovedných za zabitie izraelských športovcov počas letnej olympiády v Mníchove v roku 1972.

Vigilantizmus potvrdzuje zložitosť vzťahu medzi terorom a terorizmom. Subjekty pôsobiace ako paralelné skupiny podporujúce štát sa totiž pri zmene pomerov môžu stať teroristickými a vzápätí zaútočiť na štát. K protirečeniam pôsobenia rôznych foriem teroru a terorizmu patrí aj skutočnosť, že akcie vigilantizmu označené ako teroristické majú neraz za cieľ odvrátiť pozornosť od iných teroristických aktivít, či už podporujúcich štát, alebo pôsobiacich proti nemu. Z prostriedku boja s terorizmom sa tak môže stať prostriedok, ktorý terorizmus podnecuje.

2 Teoretický pohľad na problematiku definovania terorizmu

V súčasnosti, ako už bolo uvedené vyššie, existuje síce veľké množstvo rôznych definícií terorizmu, ale neexistuje žiadna jednotná a ucelená definícia, na ktorej by sa medzinárodné spoločenstvo zhodlo, alebo ktorá by bola všeobecne akceptovaná. A to aj napriek enormnej snahe bývalého generálneho tajomníka OSN Kofiho Annana, ktorá sa vystupňovala najmä po teroristických útokoch z 11. septembra 2001.

Príčin, prečo svetové spoločenstvo dosiaľ neprijalo žiadnu spoločnú, medzinárodne uznávanú definíciu terorizmu, je niekoľko a sú uvedené v závere. Podľa De la Corte Ibáñeza jednou z nich je napríklad postoj moslimských krajín, ktorých zástupcovia vytrvalo odmietajú všeobecnú definíciu terorizmu, pretože podľa nich nie je možné nazývať teroristami tých, ktorí používajú násilie v mene práva na sebaurčenie národov alebo ako nástroj odporu voči zahraničnej okupačnej sile.¹²

Medzi ďalšie príčiny neprijatia univerzálnej definície patria najmä ideologické a politické dôvody. Z takejto definície by totiž mohli pre krajiny vyplývať veľmi významné právne dôsledky a tak aj preto Golder a Williams prirovnávajú hľadanie definície terorizmu k hľadaniu Svätého grálu.¹³ Ini autori, ako napríklad Zeman, zasa tvrdia, že problém definície je ten istý, ako rozhodnúť, kto je terorista a kto už je bojovníkom za slobodu, teda človekom obraňujúcim práva, ktoré mu boli podľa jeho názoru odcudzené.¹⁴

¹¹ ŠKVRNDA, F., 2002. *Terorizmus – najvýznamnejšia nevojenská bezpečnostná hrozba súčasnosti*. Bratislava : Generálny štáb Ozbroyených síl SR.

¹² DE LA CORTE IBÁÑEZ, L., 2009. *Logika terorizmu*. Praha: Academia.

¹³ GOLDER, B. a G. WILLIAMS, 2009. *What is terrorism? Problems of legal definition*.

¹⁴ ZEMAN, J., 2003. *Psychologie vysvětluje terorismus*. In *Psychologie dnes*.

2.1 Definovanie terorizmu na medzinárodnej úrovni

Prvá oficiálna definícia terorizmu, ktorá mala mať medzinárodnú platnosť, bola formulovaná v roku 1937 v rámci rokovania Ligy národov¹⁵ o Dohode o prevencii a potlačaní terorizmu. Dohodu podpísalo 24 štátov, avšak ratifikovala ju nakoniec iba India. Problémom bola najmä relatívne široké vymedzenie terorizmu, keďže za teroristické činy boli prehlásené aj kriminálne činy namierené proti štátu, ktorých cieľom je vyvolať teror voči určitým osobám, skupinám osôb alebo verejnosti.¹⁶

Ďalšie, odlišné a výstižnejšie definície terorizmu sa objavili až po druhej svetovej vojne, v druhej polovici 20. storočia, kedy sa terorizmus stával postupne čoraz väčším bezpečnostným problémom a čoraz častejším nástrojom riešenia sporov, resp. nástrojom presadzovania politických cieľov (záujmov, požiadaviek), a tým aj predmetom skúmania odborníkov, hlavne z oblasti bezpečnosti.

Jeden z najvýznamnejších odborníkov na poli skúmania terorizmu, Paul Wilkinson, ktorého diela *Politický terorizmus* a *Terorizmus a liberálny štát* sa v súčasnosti považujú za už klasické diela v tejto oblasti, považoval terorizmus za „formu tajne vedenej, nevyhlásenej, nekonvenčnej vojny, realizovanej bez ohľadu na akékoľvek humanitárne obmedzenia a pravidlá“ a teroristické aktivity charakterizoval ako „neobmedzené, nevyberané, svojvoľné a nepredvídateľné, neľudské a barbarské násilie“. Terorizmus definoval ako „zастраšovanie, vraždenie, ničenie (alebo za ich hrozbu), systematicky využívané na terorizovanie jednotlivcov, skupín, komunit či vlád s cieľom dosiahnuť uznanie svojich politických požiadaviek.“¹⁷

Iný odborník na terorizmus, Walter Laquer, autor prác *Terrorism, Age of Terrorism*, *New Terrorism* alebo *A History of Terrorism*, z ktorých najmä prvé tri už možno v dnešnej dobe taktiež považovať za klasické diela v predmetnej oblasti, definoval terorizmus ako „systematické používanie vraždenia, násilia a ničenia, alebo ich hrozby, s cieľom dosiahnuť určité politické ciele.“¹⁸

Bruce Hoffman, autor publikácie *Inside Terrorism*, ponúka novšiu definíciu, podľa ktorej „terorizmus predstavuje zámerné násilie použité na dosiahnutie špecifických politických, sociálnych alebo náboženských cieľov, prostredníctvom vyvolávania strachu vo verejnosti“.¹⁹ V súvislosti s Hoffmanom je dôležité poznamenať, že patril medzi prvých odborníkov, ktorí zavrhnú, ale pohodlnú predstavu, dlhodobo šírenú hromadnými oznamovacími prostriedkami v USA, že terorizmus je doménou šialencov, ale naopak, pripúšťali fakt, že používanie terorizmu ako metódy politického boja môže byť aj výsledkom racionálnej kalkulácie. Dokazuje to jeho výrok: „Napriek tomu, že terorizmom a teroristami sa zaoberám už viac ako dvadsať rokov, stále ma znovu a znovu prekvapuje, ako znepokojivo normálna sa väčšina teroristov javí, keď sa s nimi človek naozaj stretne a rozpráva sa s nimi. Skôr ako fanatici so šialeným výrazom v očiach či vyšinutí vrahovia, ktorých sme zvyknutí očakávať, mnohí z nich sú v skutočnosti veľmi zrozumiteľne sa vyjadrujúci a neobyčajne premýšľaví jedinci, pre ktorých terorizmus je (či bol) úplne racionálnou voľbou, často uskutočnenou zdráhavo a až po dlhom premýšľaní a debate.“²⁰

¹⁵ Liga národov (League of Nations) bola medzinárodná organizácia založená po skončení prvej svetovej vojny na základe výsledkov parížskej mierovej konferencie. Dňa 28. júna 1919 bola podpísaná Versaillská mierová zmluva, čo fakticky predstavovalo vytvorenie Ligy národov. Úlohou organizácie bola povojnová demilitarizácia, udržanie svetového mieru a prevencia pred ďalšími vojnovými konfliktmi pomocou zásad kolektívnej bezpečnosti a diplomatického vyjednávania.

¹⁶ STRMISKA, M., 2001. *Terorizmus a demokracie: pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, s. 38.

¹⁷ WILKINSON, P., 1974. *Political Terrorism*. London: Macmillan.

¹⁸ LAQUER, W., 2001. *A History of Terrorism*. Transaction Publishers.

¹⁹ HOFFMAN, B., 1999. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press.

²⁰ Ibid.

Veľmi vyváženú definíciu terorizmu ponúka Henner Hess, nemecký autor, ktorý chápe terorizmus ako „sériu vopred premyslených aktov priameho fyzického násilia, uskutočňovaných sice systematicky, ale s nepredvídateľnosťou a diskontinuitou s cieľom dosiahnuť psychický účinok na osoby, ktoré nie sú totožné s priamymi, fyzicky zasiahnutými obeťami.“²¹

2.2 Definovanie terorizmu v Českej republike

Z českých autorov zaoberajúcich sa terorizmom, Marian Brzybohatý, známy predovšetkým svojimi knihami *Terorizmus I* a *Terorizmus II*, uvádza definíciu, podľa ktorej „terorizmus predstavuje cieľavedomé použitie organizovaného násilia proti nezúčastneným osobám za účelom dosiahnutia politických, kriminálnych alebo iných cieľov.“²²

Širšiu definíciu terorizmu ponúka Maximilián Strmiska, ktorý definuje terorizmus ako „politicky motivovanú a zdôvodňovanú metódu viac-menej systematického používaného násilia (najčastejšie ozbrojeného násilia nerešpektujúceho medzinárodné konvencie), ktorého hlavným cieľom je dosiahnutie určitého zamýšľaného psychologického efektu, svojim obsahom obvykle výrazne presahujúceho okruh priamych obetí alebo svedkov útoku, pričom vzhľadom na predpokladaný politický význam je bezprostredný fyzický účinok násilnej akcie druhoradý.“²³

Na rozdiel od Strmisku, veľmi jednoduchú definíciu terorizmu uvádza vo svojej monografii *Mezinárodní politika* Oskar Krejčí, ktorý o terorizme hovorí ako o „systematickom používaní fyzického násilia, a to prevažne voči civilistom“. Na jej doplnenie uvádza, že „terorizmus je v podstate politickým nástrojom ozbrojeného boja slabých proti silným, a v zásade ide o stratégiu, ktorá predpokladá veľkú výhru pri malom riziku.“²⁴

2.3 Definovanie terorizmu v Slovenskej republike

V slovenskej literatúre možno nájsť definície terorizmu napríklad v Malej slovenskej encyklopédii z roku 1993, podľa ktorej „terorizmus predstavuje metódy hrubého zastrašovania politických odporcov pod hrozbou použitia násilia“ alebo v Slovníku bezpečnostnej politiky, kde sú pod terorizmom chápané „politicky motivované činy, ktorých prejavom sú bombové atentáty, únosy a iné násilné činy, pričom tieto akcie majú zastrašiť politických odporcov, ovplyvňovať verejnú mienku, alebo vyvíjať nátlak na jednotlivcov či skupiny obyvateľstva.“²⁵

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (MV SR) ako orgán zohrávajúci v Slovenskej republike (SR) vedúcu úlohu v boji proti terorizmu nielen na území Slovenska, ale aj pri plnení medzinárodných záväzkov SR v tejto oblasti, na svojej internetovej stránke uvádza, že „pod pojmom terorizmus sa všeobecne rozumie použitie hrozby alebo násilia proti osobám alebo majetku pri sledovaní politických, sociálnych alebo náboženských cieľov. Spravidla sa používa na zastrašenie alebo donútenie k ústupkom voči vláde, jednotlivcom alebo skupinám, resp. na to, aby zmenili svoje správanie alebo politiku.“²⁶

Taktiež je pod pojmom terorizmus možné chápať „použitie násilia organizovanou skupinou s cieľom dosiahnuť politické zmeny v krajine alebo ovplyvniť, prípadne narušiť fungovanie jej štátneho aparátu.“ MV SR zároveň uvádza, že terorizmus je všeobecne charakterizovaný ako „cieľavedomé, premyslené ohrozovanie jednotlivcov alebo skupín osôb, najmä páchaním násilia či hrozbou násilím, s cieľom vyvolať v nich strach a odôvodnené

²¹ HESS, H., 2002. *Terrorismus und globale Staatsbildung*.

²² BRZYBOHATÝ, M., 2005. *Terorizmus I*. Praha: Police History.

²³ STRMISKA, M., 2001. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita.

²⁴ KREJČÍ, O., 2010. *Mezinárodní politika*. Praha: EKOPRESS.

²⁵ KULAŠIK a kol., 2002. *Slovník bezpečnostních vztahov*. Bratislava: Smaragd.

²⁶ Ministerstvo vnútra SR, 2014. *Terorizmus*.

obavy o svoj život, zdravie a majetok ako vlastný, tak aj osôb blízkych, s cieľom vynútiť zmenu ich konania vo svoj prospech, napríklad za účelom získania moci alebo dosiahnutia vytýčených cieľov.“²⁷

Zo slovenských autorov zaoberajúcich sa bezpečnostnou a obrannou problematikou, napríklad Miroslav Kelemen a kol. vo svojej publikácii *Extrémizmus ako bezpečnostná hrozba spoločnosti a občanov*, definujú terorizmus ako „súhrn antihumánnych metód hrubého zastrašovania politických odporcov hrozbou sily a použitia rôznych foriem násilia.“²⁸ Pavel Nečas a Jaroslav Ušiak zase, vo svojej vedeckej monografii *Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia*, definujú terorizmus ako „spôsob dosahovania politických cieľov prostredníctvom hrubého zastrašovania a používania viacerých druhov a foriem násilia, cieľom ktorých je vyvolanie strachu v spoločnosti.“²⁹

Podobné definície terorizmu, ktorých spoločným prvkom je to, že ide o politicky motivované násilné správanie sa určitých skupín alebo jednotlivcov možno nájsť aj v prácach (monografiách, učebniciach, štúdiách, článkoch alebo príspevkoch) ďalších slovenských autorov ako sú napríklad Kulich, Škvrnda, Labuzík, Jurčák, Szabo, Sviatko, Klavec, Kazanský, Cigánik a Jaššová a ďalší autori a odborníci zaoberajúci sa otázkami obrany, národnej alebo medzinárodnej bezpečnosti alebo krízového manažmentu a v rámci nich aj problematikou terorizmu.

3 Problémy prijatia a akceptácie jednotnej medzinárodne uznávanej definície terorizmu

Jeden z najväčších problémov vytvorenia jednotnej a všeobecne uznávanej definície terorizmu spočíva v rozdielnosti názorov alebo uhlov pohľadu na terorizmus, ktoré vychádzajú z postojov jednotlivých názorových skupín k terorizmu. Všeobecne možno rozlíšiť štyri názorové skupiny:

- 1) vedeckí pracovníci – snažia sa zaujať čo najobjektívnejší názor, pričom najmä univerzity vytvárajú intelektuálne fórum, na ktorom môžu o terorizme a s tým spojených problémoch diskutovať bez obáv z napadnutia teroristami alebo vznesenia obvinenia voči nim z podpory terorizmu;
- 2) vládne authority – sú na rozdiel od vedeckých pracovníkov, vzhľadom na ich postavenie, veľmi častým terčom teroristických útokov. Ich názory na terorizmus musia z vyššie uvedeného dôvodu zodpovedať určitým zásadám, právnym normám, verejnej mienke i pravidlám uplatňovaným v medzinárodných vzťahoch;
- 3) verejnosť – na rozdiel od vládnych autorít môže veľmi dramaticky meniť svoje názory v rámci reakcie na jednotlivé incidenty. Jej názory sú ovplyvňované najmä masmédiami a ich interpretáciou reality;
- 4) teroristi a ich sympatizanti – názory tejto skupiny odrážajú vieru ľudí, ktorí sú presvedčení, že žijú v podruží represívnej vlády, pričom svoje vlastné násilné činy obhajujú porovnávaním so skutočným alebo domnelým násilím zo strany svojich oponentov.³⁰

Ďalší z problémov vytvorenia jednotnej a všeobecne akceptovanej definície terorizmu spočíva v postoji niektorých štátov k tomuto problému, pretože ten, kto je pre jedného teroristu, pre druhého je bojovník za slobodu a opačne. Aby sa obišla táto výslovne politická

²⁷ Ministerstvo vnútra SR, 2014. *Terorizmus*.

²⁸ KELEMEN, M., P. HAVAJ, V. PORADA, 2011. *Extrémizmus ako bezpečnostná hrozba spoločnosti a občanov*. Karlovy Vary: Vysoká škola Karlovy Vary.

²⁹ NEČAS, P. a J. UŠIAK, 2010. *Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika.

³⁰ SCHMID, A. P., 2001. *Problémy s definovaním terorizmu*. In *Encyklopédia Svetový terorizmus od staroveku až po útok na USA*. Praha: Svojtka & Co.

či ideologická prekážka, štáty začali prijímať zákony alebo uzatvárať medzi sebou zmluvy, ktoré jednoznačne kriminalizujú určité konanie, napríklad únosy osôb a lietadiel, odpaľovanie bômb v dopravných prostriedkoch a pod. Taktiež viaceré medzinárodné organizácie prišli s vlastnými uzneseniami (rezolúciami) v rámci boja proti terorizmu. Napríklad *Medzinárodný dohovor o potláčaní financovania terorizmu* jasne stanovuje, že je zločinom zhromažďovať alebo poskytovať financie s cieľom zabíjania alebo zranenia civilného obyvateľstva alebo jeho zastrašenia, či s úmyslom vynútiť si násilím niečo na vláde danej krajiny.³¹

Okrem toho štáty alebo vládne organizácie, v snahe vysporiadať sa s problémom terorizmu, začali prijímať vlastné definície. Jednu z prvých definícií terorizmu predstavovala v roku 1975 Európska definícia Trevi, podľa ktorej „*terorizmus predstavuje použitie násilia alebo vyhrážanie sa použitím násilia súdržnou skupinou násilníckych osôb (nie vojakov počas vojny) za účelom dosiahnutia politických ziskov.*“³²

Jednou z prvých krajín, ktorá sa pokúsila zostaviť vlastnú zákonnú definíciu terorizmu, bola Veľká Británia. V snahe odlíšiť teroristické činy od kriminálnych, vláda Veľkej Británie dospela v roku 1974 k nasledujúcemu záveru: „*Pre účely zákona sa terorizmom rozumie použitie násilia pre politické ciele a zahŕňa akékoľvek využitie násilia pre zastrašenie verejnosti alebo niektorej jej časti.*“³³

Z prvých európskych pokusov o definovanie terorizmu stojí za zmienku ešte prehlásenie, ktoré vydal v roku 1985 nemecký Spolkový úrad pre ochranu ústavy. Podľa tohto prehlásenia „*terorizmus je priebežný proces boja za politické ciele, ktoré sa dosahujú metódou násilných útokov na životy a majetok tretích osôb, zvlášť krutými zločinmi (vraždami, vydieraním, únosmi, podpaľačstvom, bombovými útokmi) alebo inými násilnými aktmi, ktoré slúžia k príprave podobných zločinov.*“³⁴

Mimo Európy, s jednou z prvých definícií terorizmu prišla v roku 1976 CIA (Central Intelligence Agency). Tá definovala terorizmus ako „*hrozbu násilím alebo priame použitie násilia na politické účely, ak je taká akcia zameraná na ovplyvnenie prístupu alebo správania cieľovej skupiny, a ak pôsobenie takej skupiny presahuje hranice národných štátov.*“ V roku 1980 CIA túto definíciu inovovala nasledovne: „*Terorizmus predstavuje hrozbu násilím alebo použitie násilia k dosiahnutiu politických cieľov, vykonávané jednotlivcami alebo skupinami, uskutočňované či už v opozícii, alebo v prospech vládnych autorít, pokiaľ sú také akcie zamerané na šokovanie alebo zastrašenie veľkých skupín obyvateľstva, väčších než skupina aktuálnych obetí.*“ V súčasnosti sa CIA riadi nasledujúcou definíciou: „*Pojem terorizmus znamená vopred premyslené, úkladné, politicky motivované násilie páchané voči nekombatantom nadnárodnými skupinami alebo tajnými agentmi.*“³⁵

Americké ozbrojené sily používali v roku 1983 definíciu, ktorá hovorila, že „*terorizmus predstavuje premyslené použitie násilia alebo hrozby násilia za účelom ziskov politickej alebo ideologickej povahy, vykonávané prostredníctvom zastrašovania, násilného donucovania alebo vzbudzovaním obáv.*“

Iná americká vládna agentúra – FBI (Federal Bureau of Investigation) používala od roku 1983 definíciu, podľa ktorej je terorizmus definovaný ako „*nezákonné použitie sily alebo násilia voči osobám alebo majetku, k zastrašeniu alebo násilnému donúteniu vlády, civilnej populácie či akejkoľvek ďalšej cieľovej skupiny, za účelom presadenia politických a sociálnych cieľov.*“ V súčasnosti sa FBI riadi zvlášť definíciou pre domáci terorizmus a zvlášť definíciou pre medzinárodný terorizmus.

³¹ LABUZÍK, M. a kol., 2012. *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu a USA v boji proti terorizmu*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika.

³² COMBS, C. C. and SLANN, M. W., 2007. *Encyclopedia of terrorism*. New York: Facts On File.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

³⁵ CIA, 2013, *Terrorism FAQs*.

Prvá z nich definuje domáci terorizmus ako „aktivitu ktorá: (1) zahŕňa akty nebezpečné pre ľudský život, ktoré porušujú federálne alebo štátne právo; (2) sa objavuje úmyselne s cieľom zastrašiť civilnú populáciu, ovplyvniť politiku vlády zastrašovaním alebo nútením, alebo pôsobiť na výkon vládnutia prostredníctvom masovej deštrukcie, vraždami alebo únosmi; (3) a odohráva sa v rámci teritoriálnej jurisdikcie USA.“

Druhá z nich definuje medzinárodný terorizmus ako „aktivitu ktorá: (1) zahŕňa násilné akty alebo akty nebezpečné pre ľudský život, ktoré porušujú federálne alebo štátne právo; (2) sa objavuje úmyselne s cieľom zastrašiť civilnú populáciu, ovplyvniť politiku vlády zastrašovaním alebo nútením, alebo pôsobiť na výkon vládnutia prostredníctvom masovej deštrukcie, vraždami alebo únosmi; (3) a odohráva sa primárne mimo teritoriálnej jurisdikcie USA alebo prekračuje národné hranice.“³⁶

Keďže americká vláda nikdy nevydala vlastnú definíciu, so svojou definíciou terorizmu prišlo americké ministerstvo zahraničných vecí, podľa ktorého terorizmus predstavuje „vopred pripravené, politicky motivované násilie, vykonávané nadnárodnými tajnými agentmi alebo organizáciami na nebojujúcich terčoch, s obvyklým cieľom ovplyvniť verejnosť.“ Podľa ministerstva obrany zasa „terorizmus predstavuje zámerné používanie násilia s cieľom vyvolávať strach a jeho prostredníctvom nútiť verejnú správu alebo spoločnosť, aby niečo urobila, alebo naopak neurobila. Ciele terorizmu majú ideologický, náboženský alebo politický charakter.“³⁷

Na margo vyššie uvedených definícií možno uviesť, že všetky z nich sú náležité, vhodné, výstižné, ale spĺňajú podmienky všeobecnej akceptácie? Bohužiaľ, nesplňajú. Vystáva totiž otázka: „Ak sa v rámci definovania terorizmu obmedzí použitie násilia alebo hrozby použitia násilia len na nekombatantov, tak bude násilie páchané voči kombatantom legitímne?“

V nadväznosti na tento problém by možno bolo dobré vrátiť sa do čias starého Ríma, kde základnou právnou zásadou v rímskom práve bola zásada „*nullum crimen sine lege*“, to znamená, že právo má byť zrozumiteľné, presné a jasné, aby napĺňalo požiadavku právnej istoty. Ak je totiž pod pojem „terorizmus“ v Európe zaraďované iné konanie ako napríklad v Afrike či v Ázii, vzniká akési právne vákuum. Tento nežiaduci stav celkovej neistoty, aký čin to vlastne páchatel spáchal, potom prispieva k nejasnosti celej situácie.

Preto za zatiaľ asi najvýstižnejšiu definíciu terorizmu možno považovať formuláciu uvedenú v *Medzinárodnom dohovore o potláčaní financovania terorizmu*, podľa ktorej sa aktom terorizmu rozumie „akýkoľvek čin spáchaný s úmyslom spôsobiť smrť alebo vážne zranenie civilistovi, alebo v rámci konfliktu osobe aktívne sa nezúčastňujúcej boja, pričom zámerom tohto činu, súdiac podľa jeho povahy alebo kontextu spáchania, je zastrašiť populáciu alebo donútiť vládu či medzinárodnú organizáciu k určitému jednaniu alebo nečinnosti.“³⁸

Za pomerne vydarený pokus o definovanie terorizmu býva označovaná iniciatíva odborníkov a akademikov z rôznych univerzít v rokoch 1984 až 1988, výsledkom ktorej bolo dosiahnutie konsenzu až 81 % zúčastnených vedcov na nasledujúcej definícii: „Terorizmus je metóda vzbudzovania strachu prostredníctvom opakovaných násilných aktov, vykonávaných tajnými alebo polotajnými jednotlivcami, skupinami či štátnymi orgánmi z idiosynkratických, kriminálnych alebo politických dôvodov, pričom na rozdiel od atentátov nie sú priame obete násilia pravým terčom teroru. Okamžité ľudské obete násilných aktov sú obvykle buď vybrané náhodne (príležitostné terče) z cieľovej verejnosti, alebo zámerne (reprezentatívny alebo symbolický terč) a slúžia k odovzdaniu správy. Komunikačné procesy medzi teroristami (organizáciami), (ohrozenou) obeťou a hlavným terčom, založené na násilí a šírení strachu,

³⁶ FBI, 2014. *Definitions of Terrorism in the United States Code*.

³⁷ United States Department of Defense, 2014.

³⁸ UČPS, 2011. *Medzinárodný dohovor o potláčaní financovania terorizmu*.

sú využívané k manipulácii hlavného terča (verejnosti) tým, že sa z nich stávajú terče teroru, požiadavkou alebo upútaním pozornosti v závislosti na tom, či ide o zastrašovanie, násilné donucovanie alebo šírenie propagandy.“³⁹

Ani táto definícia, napriek tomu, že zahŕňa všetky v súčasnosti všeobecne akceptované prvky terorizmu, nepredstavuje dogmu, a tak sa postupne objavujú stále ďalšie pokusy o čo najvýstižnejšiu definíciu tohto javu. O jeden z nich sa postarala Európska únia, pričom výsledkom takejto snahy bolo prijatie dokumentu *Spoločný postoj Rady EÚ pre použitie zvláštnych opatrení v boji s terorizmom (2001/931/CFSP)*. Podľa článku 1 odseku 3 tohto dokumentu „teroristickým činom sa rozumie akýkoľvek z nasledujúcich úmyselných činov, ktorý na základe svojej povahy alebo súvislostí môže vážne poškodiť niektorý štát alebo niektorú medzinárodnú organizáciu prostredníctvom:

- vážneho zastrašovania obyvateľstva,
- neoprávneného nútenia vlády alebo medzinárodnej organizácie k určitému konaniu alebo upustenia od určitého konania,
- vážnej destabilizácie alebo rozvrátenia základnej politickej, ústavnej, ekonomickej či spoločenskej štruktúry štátu alebo medzinárodnej organizácie, a to:
 - útoky na životy určitých osôb,
 - útoky na fyzickú integritu osôb,
 - únosy alebo branie rukojemníkov,
 - spôsobenie rozsiahleho zničenia vládneho alebo verejného zariadenia, dopravného systému, zariadenia infraštruktúry vrátane informačného systému, pevnej plošiny umiestnenej na kontinentálnom šelfe, verejného miesta či súkromného majetku, ktoré pravdepodobne ohrozí ľudský život alebo povedie k značnej hospodárskej strate,
 - zmocnenie sa lietadiel, lodí alebo iných prostriedkov osobnej alebo nákladnej dopravy,
 - výroba, držanie, opatrovanie, doprava, dodávka alebo používanie zbraní, výbušnín alebo jadrových, chemických či biologických zbraní, ako aj výskum a vývoj chemických a biologických zbraní,
 - šírenie nebezpečných látok alebo podpaľačstvo, spôsobenie výbuchov alebo záplav, v dôsledku ktorých dôjde k ohrozeniu ľudského života,
 - hrozba spáchania ktoréhokoľvek z vyššie uvedených činov,
 - vedenie teroristickej skupiny,
 - podiel na aktivitách teroristickej skupiny, napríklad dodávaním informácií, materiálnych zdrojov alebo financovaním ich aktivít akýmkoľvek spôsobom s vedomím skutočnosti, že takýto podiel prispeje k trestnej činnosti skupiny.“⁴⁰

Problematikou terorizmu sa samozrejme zaoberá aj Organizácia spojených národov (OSN), ktorá vo svojej rezolúcii č. 1373 (2001) z 28. septembra 2001 veľmi tvrdo odsúdila teroristické útoky z 11. septembra 2001 a označila ich za hrozbu pre medzinárodnú bezpečnosť a mier.⁴¹

V ďalšej rezolúcii Bezpečnostnej rady č. 1566 (2004) z 18. septembra 2004 OSN označila terorizmus za „zvlášť nebezpečný jav, ktorý zasieva strach medzi obyvateľstvom, zastrašuje obyvateľstvo a na vládach a medzinárodných organizáciách si vynucuje, aby prijímali určité opatrenia, alebo naopak, aby ich neprijímali.“ Zároveň vyslovene uvádza, že

³⁹ ŘEHÁK, D. , P. FOLTIN, R. STOJAR, 2008. *Vybrané aspekty soudobého terorizmu*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS.

⁴⁰ EU, 2001. Council Common Position of 27 December 2001 on the application of specific measures to combat terrorism (2001/931/CFSP).

⁴¹ OSN. *United Nations Security Council Resolution 1373 (2001)*.

teroristické činy nemôžu byť ospravedlnené žiadnymi motívmi politickej, náboženskej, filozofickej, ideologickej, rasovej, etnickej alebo akejkoľvek inej povahy.⁴²

OSN taktiež v predmetnej rezolúcii uviedla, že „*terorizmom je každý kriminálny akt spáchaný so zámerom spôsobiť smrť alebo vážne zranenie s cieľom vyvolať v zasiahnutej spoločnosti pocit strachu, zastrašovať obyvateľstvo a nútiť vlády alebo medzinárodné organizácie k nejakým opatreniam, alebo ich naopak od niektorých opatrení alebo určitých činov odradzovať*.“

Výraznejší pokrok v definovaní terorizmu mala priniesť tzv. „skupina múdrych“⁴³ na čele s bývalým thajským predsedom vlády Anandom Panyarachunom. Skupina síce skonštatovala, že terorizmu sa darí všade tam, kde existuje bezprávie, chudoba, politický útlak, ponížovanie, extrémizmus a nedodržiavanie ľudských práv, ako aj tam, kde prebiehajú regionálne konflikty a zahraničná okupácia, avšak všeobecne akceptovanú univerzálnu definíciu terorizmu neprijala.⁴⁴

Záver

Ako vyplýva z vyššie uvedeného textu a prezentovaných definícií terorizmu, rozmanitosť výkladu a ponímania terorizmu z rôznych uhlov pohľadu vytvára možnosť rôznej interpretácie a následne rôznej definície tohto fenoménu. Z toho dôvodu, podobne ako v iných oblastiach teórie a praxe, vzniká namiesto spoločnej univerzálnej definície množstvo ďalších, novších definícií, od najjednoduchších až po veľmi široké, ktoré síce rozširujú percepciu terorizmu, ale problém zásadne neriešia. Väčšina z nich sa však zhoduje v tom, že ide o používanie násilia alebo hrozby použitia násilia voči nezúčastneným osobám za účelom vyvolania strachu a dosiahnutia vopred stanovených cieľov. Napriek tejto zhode, prijatie jednotnej celosvetovo uznávanej definície, ktorá by komplexne vystihovala tento jav, spôsobuje problémy.

Najväčšie problémy a rozdiely pritom vyplývajú z toho, čo už bolo naznačené vyššie, a to z odlišného vnímania terorizmu predstaviteľmi štátu, masmédiami, akademickou obcou, verejnosťou, ozbrojenými a policajnými zložkami, spravodajskými službami a taktiež z rozdielnej interpretácie a chápania terorizmu v jednotlivých štátoch, či už z dôvodu kultúrnych alebo hodnotových rozdielov, alebo z dôvodov rozdielného vnímania ohrozenia terorizmom, to znamená, či sú krajiny terorizmom bezprostredne ohrozené, alebo nie, a ak áno, tak akú veľkú hrozbu terorizmus pre spoločnosť v danej krajine predstavuje. Aj preto sa možno domnievať, že v najbližšej dobe s najväčšou pravdepodobnosťou nepríde k zhode pri hľadaní jednotnej, univerzálnej a medzinárodne všeobecne akceptovanej definície terorizmu.

V každom prípade je ale potrebné na záver skonštatovať, bez ohľadu na to, či príde k dohode o definícii terorizmu skôr alebo neskôr, že terorizmus, všetky jeho typy a formy, predstavujú pre ľudstvo veľmi negatívne a nežiaduce javy, ktoré sú schopné výrazným spôsobom narušiť chod celej spoločnosti, či už po stránke politickej, economickej, sociálnej alebo bezpečnostnej, a spôsobiť jej ako celku i ľuďom ako jednotlivcom obrovské škody, fyzické i psychické. Aj preto je terorizmus dnes považovaný za jeden z najpálčivejších problémov ľudstva a zároveň za jednu z najvážnejších aktuálnych nevojenských asymetrických bezpečnostných hrozieb. Preto si vyžaduje širokú spoluprácu nielen na praktickej úrovni pri prijímaní a realizácii konkrétnych opatrení a úloh v rámci boja proti nemu, ale aj na akademickej úrovni pri hľadaní teoretických východísk smerujúcich k jeho eliminácii.

⁴² OSN. *United Nations Security Council Resolution 1564 (2004)*.

⁴³ Členmi skupiny boli napríklad Sadako Ogata z Japonska, Jevgenij Primakov z Ruska, Brent Scowcroft z USA, Gro Harlem Brundtlandová z Nórska, Robert Badinter z Francúzska a ďalší.

⁴⁴ EICHLER, J., 2010. *Terorizmus a války v době globalizace*. Praha: Univerzita Karlova.

Literatúra

- BRZYBOHATÝ, M., 2005. *Terorizmus I*. Praha: Police History. 141 s. ISBN 80-902670-1-7.
- CIA, 2013. *Terrorism FAQs*. Dostupné online na: <<https://www.cia.gov/news-information/cia-the-war-on-terrorism/terrorism-faqs.html>>
- CIGÁNIK, Ľ. a E. JAŠŠOVÁ, 2006. *Terorizmus*. Bratislava: VEDA – vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied. 373 s. ISBN 80-224-0892-1.
- COMBS, C. C. and M. W. SLANN, 2007. *Encyclopedia of terrorism*. New York: Facts On File, 478 p. ISBN 978-0-81606-277-5.
- DE LA CORTE IBÁÑEZ, L., 2009. *Logika terorizmu*. Praha: Academia, 321 s. ISBN 978-80-200-1724-6.
- EICHLER, J., 2010. *Terorizmus a války v době globalizace*. Praha: Univerzita Karlova. 400 s.
- EU, 2001. Council Common Position of 27 December 2001 on the application of specific measures to combat terrorism (2001/931/CFSP). Dostupné online na: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:344:0093:0096:EN:PDF>>
- FBI, 2014. *Definitions of Terrorism in the United States Code*. Dostupné online na: <<http://www.fbi.gov/about-us/investigate/terrorism/terrorism-definition>>
- FERGUSON, Ch. D. and W. POTTER, 2005. *The Four Faces of Nuclear Terrorism*. New York: Routledge, 392 s. ISBN 978-0-41595-244-6.
- GANOR, B., 2002. *Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?* In *Police Practice and Research*, Vol. 3, No. 4, 2002, s. 287-304.
- GOLDER, B. and G. WILLIAMS, 2009. *What is terrorism? Problems of legal definition*. Dostupné online na: <<http://www.gtcentre.unsw.edu.au/Publications/docs/pubs/terrorismDefinitions.pdf#search=%22terrorism%20%22legal%20definition%22%20%22>>
- HESS, H., 2002. *Terrorismus und globale Staatsbildung*. Dostupné online na: <http://www.kj.nomos.de/fileadmin/kj/doc/2002/20024Hess_S_450.pdf>
- HOFFMAN, B., 1999. *Inside Terrorism*. New York: Columbia University Press, 288 p. ISBN 978-0-231-11469-1.
- IVANČÍK, R., 2013. *Terorizmus – najväčšia bezpečnostná hrozba súčasnosti*. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2013 – zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika. s. 236-243. ISBN 978-80-8040-475-8.
- KAZANSKÝ, R., 2011. *Bezpečnostná politika – Teória konfliktov*. Banská Bystrica: FPVaMV UMB. 126 s.
- KAZANSKÝ, R., 2013. *Súčasný problémy výskumu medzinárodných konfliktov a kríz a ich riešenia*. Banská Bystrica: Vydavateľstvo UMB – Belianum, 215 s. ISBN 978-80-557-0573-6.
- KELEMEN, M., P. HAVAJ, V. PORADA, 2011. *Extrémizmus ako bezpečnostná hrozba spoločnosti a občanov*. Karlovy Vary: Vysoká škola Karlovy Vary, 124 s. ISBN 978-80-87236-07-9.
- KLAVEC, J., 2004. *Terorizmus ako politický fenomén*. Bratislava: Univerzita Komenského, 108 s. ISBN 978-80-2231-915-7.
- KREJČÍ, O., 2010. *Mezinárodní politika*. Praha: EKOPRESS, 4. vydanie. 751 s. ISBN 978-80-86929-60-6.
- KULAŠIK a kol., 2002. *Slovník bezpečnostných vzťahov*. Bratislava: Smaragd, 270 s. ISBN 80-89063-08-X.

- KULICH, M. a kol., 2002. *Terorizmus – destabilizujúci fenomén súčasnosti a boj proti nemu*. Bratislava: Ministerstvo obrany SR – Inštitút obrany a bezpečnosti, 106 s.
- LABUZÍK, M. a kol., 2012. *Organizácie medzinárodného krízového manažmentu a USA v boji proti terorizmu*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála M. R. Štefánika, 278 s. ISBN 978-80-8040-436-9.
- LAQUER, W., 2001. *A History of Terrorism*. Transaction Publishers, 296 p. ISBN 978-0-765-80799-1.
- MADER, H. M., E. R. MICEWSKI, A. B. WIESER, 2002. Terror und Terrorismus. In *Österreichische Militärische Zeitschrift*, No. 2/2002. Dostupné online na: <<http://www.bmlv.gv.at/omz/ausgaben/artikel.php?id=73>>
- MARTIN, G., 2012. *Understanding Terrorism: Challenges, Perspectives, and Issues*. 4th ed. London: SAGE Publications, Inc., 616 s. ISBN 978-1-45220-582-3.
- MEISELS, T., 2009. *Defining Terrorism – a typology*. In *Critical Review of International Social and Political Philosophy*, Vol. 12, No. 3, s. 331-351.
- MV SR, 2014. *Terorizmus*. Dostupné online na: <<http://www.minv.sk/?teror>>
- NEČAS, P. and M. KELEMEN, 2010. *War on insecurity: calling for effective strategy!* Kiev : The Center of Educational Literature. 157 p. ISBN 978-611-01-0023-6.
- NEČAS, P. and S. SZABO, 2009. *Back to the Future, Geopolitical Security or Chaos?* Košice: Technická univerzita v Košiciach, 112 s. ISBN 978-80-553-0119-8.
- NEČAS, P. and J. UŠIAK, 2010. *Nový prístup k bezpečnosti štátu na začiatku 21. storočia*. Liptovský Mikuláš: Akadémia ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika, 166 s. ISBN 978-80-8040-401-7.
- OLAK, A. and I. OLEKSIEWICZ, 2008. *Bezpieczeństwo i zagrożenia współczesnego świata*. Rzeszów: MAX-DRUK. 251 s.
- OLAK, A., 2012. *Bezpieczeństwo i zagrożenia społeczne. Zarys problematyki*. Rzeszów: Amelia. 145 s.
- OSN, 2001. *United Nations Security Council Resolution 1373 (2001)*. Dostupné online na: <[http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20\(2001\).pdf](http://www.un.org/en/sc/ctc/specialmeetings/2012/docs/United%20Nations%20Security%20Council%20Resolution%201373%20(2001).pdf)>
- OSN, 2001. *United Nations Security Council Resolution 1564 (2004)*. Dostupné online na: <<http://www.un.org/News/Press/docs/2004/sc8191.doc.htm>>
- PILLAR, P. R., 2013. *Counterterrorism*. In Williams, P. D. *Security Studies an Introduction*. New York: Routledge, ISBN 978-0-415-78281-4, s. 457-470.
- ŘEHÁK, D., P. FOLTIN, R. STOJAR, 2008. *Vybrané aspekty soudobého terorizmu*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky – AVIS, 146 s. ISBN 978-80-7278-443-1.
- SCHMID, A. P., 1997. *Problémy s definovaním terorizmu*. In *Encyklopédia Svetový terorizmus od staroveku až po útok na USA*. Praha: Svojtka & Co., s. 10-20. ISBN 978-80-7237-340-4.
- SOULEIMANOV, E. a kol., 2006. *Terorismus: válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia, 394 s. ISBN 80-86861-76-7.
- STRMISKA, M., 2001. *Terorismus a demokracie: pojetí a typologie subverzívního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 103 s. ISBN 978-80-2102-755-8.
- SVIATKO, M., 2005. *Globálny terorizmus*. Banská Bystrica: Euroatlantické centrum, 140 s. ISBN 978-80-9693-060-9.

- ŠKVRNDA, F., R. PAWERA, P. WEISS, 2008. *Medzinárodná bezpečnosť*. Bratislava: Ekonóm. 136 s.
- ŠKVRNDA, F a kol., 2010. *Medzinárodné politické vzťahy*. Bratislava: Ekonóm. 230 s.
- ŠKVRNDA, F., 2002. *Terorizmus – najvýznamnejšia nevojenská bezpečnostná hrozba súčasnosti*. Bratislava: Generálny štáb Ozbrojených síl SR, 130 s. ISBN 80-968855-2-9.
- TOMÁŠEK, R., 2019. *Aktuálne bezpečnostné hrozby*. In *Národná a medzinárodná bezpečnosť 2019 – zborník príspevkov z 10. medzinárodnej vedeckej konferencie*, Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika, s. 483-492. ISBN 978-80-8040-582-3.
- UČPS, 2011. *Medzinárodný dohovor o potláčaní financovania terorizmu*. Dostupné online na: [http://www.ucps.sk/clanok-0-848/medzinarodny_dohovor_o_potlacani_financovania_terorizmu_\(New_York__9_12_1999\).html](http://www.ucps.sk/clanok-0-848/medzinarodny_dohovor_o_potlacani_financovania_terorizmu_(New_York__9_12_1999).html)
- United States Department of Defense. 2014. *Definitions*. Dostupné online na: <http://www.defense.gov/pubs/definitions>
- Ústavný zákon č. 227/2002 Z. z. o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu v znení neskorších predpisov.
- WILKINSON, P., 1974. *Political Terrorism*. London: Macmillan, 160 p. ISBN 978-0-333-17469-2.
- Zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.
- Zákon NR SR č. 69/2018 Z. z. o kybernetickej bezpečnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- ZEMAN, J., 2003. Psychologie vysvětluje terorismus. In *Psychologie dnes*, roč. 9, č. 3. ISSN: 1212-9607.

Key words: Security, state, society, security theory, development, approaches to research, dimensions of security.

Summary

Terrorism is without any doubt one of the most serious asymmetric security threats to human society in the 21st century. No country, society or social system despite the political, security, legislative, organizational and other measures taken is currently fully resilient to terrorist attacks. Terrorist activities are carried out in all regions of the world and pose a threat to society in many developed and developing countries. At present, unfortunately, terrorism can – because of the globalization and the so-called effect of reduction of distances hit anyone, anywhere, anytime. Terrorist attacks cause not only enormous material and financial damage but also considerable loss of life and very difficult mental injuries.

From the theoretical point of view, due to the diversity of interpretation and perception of terrorism from the various points of view, there are currently different interpretations and consequently different definitions of this phenomenon. For this reason, as in other areas of theory and practice, instead of a common universal definition, a number of other, newer definitions are emerging, from the simplest to the very broad which broaden the perception of terrorism but do not fundamentally solve the problem. However, most of the officials agree with the opinion that it is the use of violence or the threat of the use of violence against non-participants in order to create fear and achieve predetermined goals. Despite this consensus,

the adoption of a uniformity, globally recognized definition that comprehensively captures this phenomenon is causing problems.

The biggest problems and differences arise from different perceptions of terrorism by state officials, mass media, academia, the public, armed and police forces, intelligence services, as well as from different interpretations and understandings of terrorism in individual states, whether due to cultural or value differences or reasons for different perceptions of the threat of terrorism. This means whether or not countries are directly threatened by terrorism, and if so, how big threat terrorism poses to society in a given country. Therefore, it can be assumed that in the near future there will most likely be no consensus in the search for a uniformity, universal and internationally generally accepted definition of terrorism.

*plk. gšt. v. z. Ing. Radoslav Ivančík, PhD. et PhD.
Katedra informatiky a manažmentu
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1, 835 17 Bratislava 35
e-mail: radoslav.ivancik@minv.sk*

Recenzenti: mjr. PhDr. Vladimír Malíček, PhD., doc. JUDr. Róbert Odler, PhD.